

Uvod

Istorija akcionara i akcionarskih društava doseže daleko unazad, još iz doba kolonijalnih društava kada se za finansiranje veoma velikih poduhvata, kojima pojedinci nisu raspolagali, potrebna sredstva su prikupljali od drugih lica, koja nisu učestvovala u daljim radnjama, već su samo za uzvrat dobijala dio dobiti po uspješnim okončanjima poduhvata. Tokom vremena, ustanovilo se pravilo da druga lica, akcionari, nemaju pravo na povrat uloženog kapitala, već samo na isplatu dobiti. Međutim, mogli su slobodno da prenose svoje udijele prodajom akcija trećim licima. Danas, akcionarsko društvo poznaju svi savremeni pravni sistemi.

Akcionarsko društvo je, pre svega, društvo kapitala koje osniva jedno ili više fizičkih ili pravnih lica u svojstvu funkcionara radi obavljanja određene djelatnosti, imaju zajedničko poslovno ime, utvrđen osnovni kapital i podjeljen u akcije. ¹Ima svojstvo pravnog lica, koji stiče upisom u sudski registar. Akcionarska društva su danas veoma rasprostranjen, značajan oblik privrednih društava. Za funkcionisanje ovog oblika društva nisu od presudnog značaja personalne osobine akcionara. Predviđeno je da ova forma privrednog društva posluje pod zajedničkim poslovnim imenom. Akcionarsko društvo je pravno lice i to svojstvo stiče upisom u sudski registar. ²

Društvo ima svoju imovinu koja je odvojena od imovine osnivača. Ovo društvo odgovara u potpunosti svojom imovinom za obaveze i poslove koje preuzima u pravnom prometu. Akcionari ne odgovaraju svojom ličnom imovinom za obaveze društva.

Međutim, to nije uvijek slučaj te će akcionari akcionarskog društva moći prema trećim licima lično odgovarati za sve obaveze društva, ako zloupotrijebe pravila o ograničenoj odgovornosti.

Zloupotreba ograničene odgovornosti se smatra u sledećim slučajevima:

- Akcionar upotrijebi društvo za postizanje cilja koji mu je izričito zabranjeno,
- Akcionar upotrebljava imovinu društva ili njome raspolaže kao sa ličnom imovinom,
- Akcionar upotrebljava imovinu društva sa ciljem oštećenja povjerilaca,
- Akcionar umanjuje imovinu društva zarad sticanja koristi za sebe ili treća lica, iako je znao ili je morao i mogao znati da društvo neće moći da izvrši svoje obaveze.

Akcionarsko društvo ima fiksiranu osnovnu glavnicu. Minimalni osnovni kapital društva propisan je zakonom. Načelo fiksiranosti osnovne glavnice je od posebnog značaja za treća lica, kao i za obezbeđenja za namirenja njihovih potraživanja. Akcionarsko društvo je dužno da vrijednost svoje neto imovine stalno održava na nivou koji je jednak ili veći od zakonom

¹ Vasiljević M, Kompanijsko pravo, Beograd, 2012, str.88.

² Marković- Bajalović D. Pravo privrednih društava, Istočno Sarajevo, 2011, str. 185-186.

propisane vrijednosti minimalnog osnovnog kapitala. U slučaju da se osnovni kapital društva iz bilo kog razloga smanji ispod minimalnog iznosa određenog zakonom, akcionarsko društvo ima obavezu da ga obezbedi u roku od šest meseci od dana smanjenja.

Drugi način za rešenje problema smanjenja osnovnog kapitala jeste promjena pravne forme. Ukoliko društvo ne uspije da održi vrijednost neto imovine na nivou jednakom ili većem od zakonom propisane vrijednosti minimalnog osnovnog kapitala, nad njim će biti otvoren postupak likvidacije.

Obezbeđenje kapitala akcionarskog društva moguće je zbog poštovanja sledećih pravila:

- procjena novčane vrijednosti uloga u naturi i pravima je obavezna,
- definisana je zabrana smanjenja kapitala društva (osim na zakonom određenim načinima),
- propisana je zabrana isplate dividende akcionarima iz drugih izvora, osim iz dobiti društva, kod prvog izdavanja akcija
- zabranjeno je izdavanje ispod nominalne vrednosti, ali ne i iznad nominalne vrednosti,
- akcionar ne može potraživanja prema akcionarskom društvu prebiti svojom obavezom uplate akcija,
- akcionari nemaju pravo na povraćaj uloga u društvo.³

Od pojedinih navedenih stavova zakon dozvoljava odstupanja. Ona se mogu javiti u vidu povećanja, odnosno smanjenja osnovnog kapitala.

Osnivački kapital akcionarskog društva formira se otkupom akcija u najmanjem iznosu zakonom propisane osnovne glavnice. Propisivanje minimuma osnovnog kapitala i održavanje njegove vrijednosti jesu garancija trećim licima, ali su od značaja i za obavljanje djelatnosti društva.

Akcionarsko društvo se može osnovati u svim svojinskim oblicima. Vlasnički režim nad društvom zavisi od svojinskog režima sredstava koja se ulažu u društvo. Osnivači mogu biti sva pravna i fizička lica, domaća i strana. Akcionarsko društvo je vrlo pogodan oblik preduzeća za investicije većeg obima. Sredstva se mogu prikupiti od velikog broja ulagača, pri čemu njihovi pojedinačni ulogi ne moraju biti mnogo veliki. A za investitore je najbitnija činjenica odgovornosti, jer u ovom obliku privrednog društva oni ne snose nikakvu imovinsku odgovornost u vezi obavljanja njegove registrovane djelatnosti.

Akcionarsko društvo kao pravni subjekt ima sledeće karakteristike:⁴

- osnovni kapital društva podijeljen je na akcije određene nominalne vrednosti,
- imovina društva odvojena je od imovine osnivača,
- akcije kao hartije od vrednosti garantuju određena prava njihovim vlasnicima,
- pravni subjektivitet društvo stiče upisom osnivačkog akta u sudski registar,
- zakon propisuje minimalni iznos osnovnog kapitala.

³ Marković- Bajalović D. Pravo privrednih društava, Istočno Sarajevo, 2011, str. 189

⁴ Nikčević I., Poslovno pravo, Univerzitet Singidunum, Beograd 2011; str. 83